

Studium przypadku: Sprawa C-348/21 – HYA i Inni

Prawo do obecności na rozprawie
i prawo do rzetelnego procesu

Okoliczności faktyczne

Sprawa dotyczyła nielegalnego wjazdu na terytorium Bułgarii. Wśród oskarżonych znaleźli się funkcjonariusze bułgarskiej policji granicznej, natomiast świadkami byli m.in. nielegalni imigranci.

Postępowanie przygotowawcze

W toku postępowania przygotowawczego prokurator przesłuchiwał kilka osób, których nielegalny wjazd na terytorium Bułgarii miał być ułatwiony przez podejrzanych. **Z ostrożności niektórzy ze świadków zostali przesłuchani także przez sędziego.**

Prokuratura wniosła przeciwko oskarżonym akt oskarżenia do właściwego sądu.

Postępowanie przed sądem

Na etapie postępowania przed sądem próby **wezwania świadków do celów przesłuchania okazały się daremne**, ponieważ albo nie można było określić ich miejsca zamieszkania, albo zostali oni wydaleny z terytorium Bułgarii lub opuścili je dobrowolnie.

Prokuratura **wniosła o włączenie do postępowania przed sądem oświadczeń złożonych przez świadków w postępowaniu przygotowawczym**, gdyż stanowiły one rozstrzygającą okoliczność dla oceny winy oskarżonych; treść wyroku, jaki wyda sąd, miała w bardzo dużej mierze zależeć od kwestii, czy – i w danym wypadku w jakim zakresie – sąd ten może się oprzeć na informacjach zawartych w tych oświadczeniach.

Okoliczności faktyczne

Postępowanie przed sądem

Na etapie postępowania przed sądem próby **wezwania świadków do celów przesłuchania okazały się daremne**, ponieważ albo nie można było określić ich miejsca zamieszkania, albo zostali oni wydaleny z terytorium Bułgarii lub opuścili je dobrowolnie.

Prokuratura **wniosła o włączenie do postępowania przed sądem oświadczeń złożonych przez świadków w postępowaniu przygotowawczym**, gdyż stanowiły one rozstrzygającą okoliczność dla oceny winy oskarżonych; treść wyroku, jaki wyda sąd, miała w bardzo dużej mierze zależeć od kwestii, czy – i w danym wypadku w jakim zakresie – sąd ten może się oprzeć na informacjach zawartych w tych oświadczeniach.

Problem...

Przedmiotowa praktyka pozwalałaby sądom krajowym opierać swoje orzeczenia w przedmiocie winy lub niewinności oskarżonego na dowodach uzyskanych w toku przesłuchania **przeprowadzonego w postępowaniu przygotowawczym**, lecz **bez udziału oskarżonego lub jego obrońcy**.

Pytanie

Czy art. 6 ust. 1 i art. 8 ust. 1 dyrektywy 2016/343 rozpatrywane w związku z art. 47 akapit drugi i art. 48 ust. 2 karty należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie stosowaniu przepisu krajowego umożliwiającego sądowi krajowemu, gdy nie jest możliwe przesłuchanie świadka oskarżenia w postępowaniu karnym przed sądem, oparcie orzeczenia w przedmiocie winy lub niewinności oskarżonego na zeznaniach wspomnianego świadka uzyskanych w toku przesłuchania przeprowadzonego przed sądem w postępowaniu przygotowawczym, lecz bez udziału oskarżonego lub jego obrońcy?

Ciężar dowodu
spoczywa na
oskarżeniu

Prawo oskarżonego
do obecności na
rozprawie

Skuteczny
środek ochrony
prawnej i
rzetelny proces

Domniemanie
niewinności

Ustalenia Trybunału można podsumować w trzech punktach

I. nieistotność art. 6 ust. 1 dyrektywy 2016/343;

II. włączenie prawa do przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków zgodnie z art. 8 tej dyrektywy;

III. uzależnienie ograniczenia tego prawa od warunków określonych w art. 52 ust. 1 karty

Ustalenia:

I. nieistotność art. 6 ust. 1 dyrektywy 2016/343

postanowienie nakłada ciężar dowodu na oskarżyciela, ale „*nie określa szczegółowych warunków, zgodnie z którymi oskarżyciel powinien wykazać winę oskarżonego, ani warunków, zgodnie z którymi osoba ta powinna (...) mieć możliwość kwestionowania dowodów przedstawionych przez oskarżyciela*”.

Ustalenia

II. włączenie prawa do przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków zgodnie z art. 8 tej dyrektywy

Czy poza prawem do osobistego stawiennictwa na rozprawach odbywających się w ramach procesu dotyczącego oskarżonego prawo do obecności na rozprawie, ustanowione w art. 8 ust. 1, nadaje tej osobie także bardziej aktywną rolę, a w szczególności przyznaje jej „prawo do przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków”?

- Trybunał postanowił zinterpretować prawo do obecności na rozprawie przy uwzględnieniu poziomu ochrony prawa do rzetelnego procesu zagwarantowanego w art. 6 EKPC; stwierdził on, że prawo do obecności na rozprawie nie ogranicza się do zagwarantowania zwykłej obecności oskarżonego, ale że wymaga ono, aby ten ostatni „mógł skutecznie uczestniczyć w tym procesie i wykonywać w tym względzie prawo do obrony, które obejmuje prawo do przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia w toku postępowania karnego przed sądem”.

Ustalenia

III. uzależnienie ograniczenia tego prawa od warunków określonych w art. 52 ust. 1 karty

Czy przepis krajowy jest zgodny z tą wykładnią?

„zgon, stan zdrowia, obawa przed składaniem zeznań lub niemożność odnalezienia świadka”.

- Trybunał ustalił, że oświadczenia nieobecnego świadka mogą zostać uwzględnione tylko wówczas, gdy taka możliwość została *„przewidziana w istotnych krajowych ramach prawnych”*; takie oświadczenia *„mogą być wzięte pod uwagę jedynie w ograniczonych okolicznościach, z uzasadnionych względów i z poszanowaniem rzetelności postępowania karnego rozpatrywanego w całości”*.
- Oświadczenie nieobecnego świadka należy uznać za rozstrzygające, jeśli *“miało [ono] znaczenie takie, że mogłoby wywrzeć decydujący wpływ na rozstrzygnięcie sprawy”*.
- Biorąc pod uwagę wyrok wydany przez ETPC w sprawie *Schatschaschwili*, Trybunał orzekł, że to sąd odsyłający powinien ocenić, *„czy istnieje ważna przyczyna uzasadniająca niestawiennictwo świadka i czy w zakresie, w jakim zeznania tego ostatniego mogłyby stanowić jedyną lub rozstrzygającą podstawę ewentualnego skazania oskarżonego, istnieją elementy kompensujące, w szczególności istotne gwarancje proceduralne, wystarczające dla zrównoważenia trudności, jakie [napotykają] oskarżony i jego obrońca”*.

Zakończenie

- Trybunał stwierdził, że

Art. 8 ust. 1 dyrektywy 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu przepisu krajowego, który umożliwia dopuszczanie dowodu z oświadczeń złożonych przez świadków oskarżenia przed rozpoczęciem postępowania przed sądem bez udziału obrońcy, *„chyba że istnieje poważna przyczyna uzasadniająca niestawiennictwo świadka w postępowaniu karnym przed sądem, że zeznania tego świadka nie stanowią jedynej lub rozstrzygającej podstawy skazania oskarżonego, i że istnieją elementy kompensujące wystarczające do zrównoważenia trudności, jakie oskarżony i jego obrońca napotykają ze względu na uwzględnienie wspomnianych zeznań”*.

Wnioski

- ☐ Przedmiotowy wyrok uzupełnia luki w dyrektywie 2016/343 dotyczące przesłuchania kontradyktoryjnego.
- ☐ Trybunał polega tu na poziomie ochrony zapewnianym przez Europejski Trybunał Praw Człowieka oraz metodologii dotyczącej nieobecnych świadków, a jednocześnie stosuje własną metodologię opartą na art. 52 ust. 1 karty.
- ☐ Wyrok wyjaśnia „znaczenie i zakres” niektórych praw przewidzianych w karcie (art. 52 ust. 3)).

EIPA

European
Institute of
Public
Administration

